

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล การวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ พ.ศ. 2488-2533 ในด้านการบริหารและการดำเนินงาน การเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และความร่วมมือที่ได้รับ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสารประกอบการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทต่าง ๆ คือ จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบ คำสั่ง บันทึกรายการประชุมและเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ สรุปผลการสัมมนา หลักสูตร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจำนวน 20 คน

2. การวิจัยแบบสำรวจ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2532-2533 โดย

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 323 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับครู ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนเอกชน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามประเมินค่า เกี่ยวกับปัญหาของโรงเรียนเอกชน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุง โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามครูโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้วยตนเองพร้อมทั้งรับคืน โดยได้แจกแบบสอบถามไปจำนวน 323 ฉบับ แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและเป็นฉบับที่สมบูรณ์สามารถทำการวิเคราะห์ได้จำนวน 300 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.88

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ

2.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยใช้ค่าร้อยละ

2.4.3 วิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.4.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารและการดำเนินงาน ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรม และด้านความร่วมมือที่ได้รับ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด นำมารวบรวมสรุปเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ก. ผลการวิจัยเอกสารประกอบการสัมภาษณ์

การวิจัยเอกสารประกอบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เดิมเป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดที่ได้ตั้งขึ้นตามประกาศในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง "โรงเรียนราษฎร์ของวัด พ.ศ. 2488" เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2488 โดยระเบียบนี้ได้เปิดโอกาสให้วัดมีบทบาทในการจัดตั้งโรงเรียนตาม "พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479" โรงเรียนที่ได้ก่อตั้งเป็นโรงเรียนแรกตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง "โรงเรียนราษฎร์ของวัด พ.ศ. 2488" คือ โรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี ซึ่งมีพระญาณนายก (ปลื้ม มุณินาค) เจ้าคณะจังหวัดนครนายกในสมัยนั้นเป็นผู้ขอจัดตั้ง แต่โรงเรียนแห่งนี้ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2477 ก่อนมีการประกาศให้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 และโรงเรียนที่ก่อตั้งเป็นโรงเรียนล่าสุดในปัจจุบัน คือ โรงเรียนวรดิษฐ์วิทยาประสุตน์ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2508 ในช่วงปี พ.ศ. 2503 มีการก่อตั้งโรงเรียนประเภทนี้มากที่สุดถึง 6 แห่ง ใน 6 จังหวัด รองลงมาในช่วงปี พ.ศ. 2490 และ 2495 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนปีละ 4 แห่ง

ต่อมาได้มีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่ 196/2532 เรื่อง "การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด" โดยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่จัดให้มีการประชุมเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์ของวัด จึงได้มีการเรียกชื่อโรงเรียนราษฎร์ของวัดว่า "โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา" และเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2532 ได้มีประกาศระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นทางการ คือ "โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา"

2. สภาพโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในระยะเริ่มก่อตั้ง

โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้มีการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 จนถึงปี พ.ศ. 2508 มีจำนวน 42 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดที่มีการเรียนการสอนนิกกรรมบาลีอยู่แล้ว และได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ของวัด (ชื่อเดิม) ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อน

มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ มีการจัดตั้งโรงเรียน จำนวน 30 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนที่อยู่ในภาคใต้และภาคกลางมากกว่าภาคอื่น ๆ และระยะมีการจัดการศึกษาภาคบังคับ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนจำนวน 12 โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จัดตั้งในภาคเหนือ ต่อมาในปี 2509 ได้มีมติมหาเถรสมาคม ไม่ให้มีการจัดตั้งและโอนโรงเรียนราษฎร์ของวัด จึงทำให้ไม่มีการดำเนินการขอจัดตั้งโรงเรียนขึ้นอีก หลังจากปี พ.ศ. 2508 โรงเรียนเหล่านี้ได้ทำการเปิดสอนในสายสามัญศึกษา โดยมีเจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนและดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าของอีกด้วย โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นก่อน พ.ศ. 2502 จะมีบุคลากรและนักเรียนเป็นชายล้วน โดยมีนโยบายที่ต้องการจะช่วยเหลือเด็กที่ยากจนให้มีที่เล่าเรียน ให้พระภิกษุ-สามเณรได้เรียนวิชาสามัญ อีกทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้จะบวชพระ นอกจากนี้ยังต้องการแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาและจัดหาสถานศึกษาชั้นสูงให้กับเด็กในท้องถิ่นรอบ ๆ วัดได้ศึกษาเล่าเรียน ส่วนการบริหารโรงเรียนนั้นทุกแห่งจะขึ้นอยู่กับคำสั่งของเจ้าของโรงเรียน (เจ้าอาวาสวัด) ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาบุคลากรทำการสอน การหาเงินงบประมาณในการใช้จ่ายและการพัฒนาโรงเรียน ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนครั้งแรกส่วนใหญ่ได้เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แต่มีการเน้นหนักในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และจริยธรรม สำหรับนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กในละแวกใกล้วัดและตามอำเภอจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งมีฐานะทางบ้านยากจน และได้พักอาศัยอยู่กับวัดที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนและวัดใกล้เคียง ดังนั้นความร่วมมือที่จะได้รับจากผู้ปกครองจึงมีไม่มากนัก

3. ปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในระยะเริ่มก่อตั้ง

ในระยะเริ่มก่อตั้งโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดเงินงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เนื่องจากยังไม่มีมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน จึงเป็นผลกระทบต่อการจัดหาอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ที่มีอาคารเรียนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และปัญหาด้านการจัดหาบุคลากรทำการสอนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูง เนื่องจากโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดส่วนใหญ่อยู่ในต่างจังหวัด และประชาชนในต่างจังหวัดยังไม่นิยมเข้ารับการศึกษาระดับสูงพอที่จะออกไปทำการสอน

4. สภาพของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

พ.ศ. 2532-2533)

ในปัจจุบันนโยบายของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ยังคงเหมือนเดิม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการกุศล ช่วยเหลือเด็กยากจนให้ได้มีสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาทางโลก และมีสถานที่เรียนมากขึ้น โดยมีการจัดการบริหารงานของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ ครูอาจารย์ และนักเรียน อีกทั้งมีคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ควบคุมดูแล แต่อำนาจการบริหารภายในโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่มีอำนาจในการสั่งการและดำเนินการได้เต็มที่ภายใต้การให้คำปรึกษาของผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ มีการกำหนดแนวนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและจัดทำแผนการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการบริหารด้านบุคลากรไม่ค่อยเคร่งครัดเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการแบ่งสายงานให้หัวหน้าฝ่ายควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรในแต่ละฝ่าย ในการพัฒนาโรงเรียนจะทำตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ส่วนรายได้ของโรงเรียนส่วนใหญ่จะได้จากค่าธรรมเนียมการเรียนการสอน และเงินอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนที่ไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนจะมีรายได้แต่เงินอุดหนุนเท่านั้น ส่วนรายจ่ายส่วนใหญ่ทุกโรงเรียนหมดไปเป็นค่าเงินเดือนของครู และอุปกรณ์การสอน อีกทั้งค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า น้ำประปา เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้อยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล จึงมีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ อีกทั้งยังมีเครื่องขยายเสียงประจำโรงเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนก็จัดตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการทุกโรงเรียน ซึ่งบางวิชาในภาคปฏิบัติพระภิกษุสามเณรจะไม่ลงปฏิบัติแต่ได้นั่งดูสังเกตการณ์จัดบันทึกทำรายงาน เช่น วิชาพลศึกษา ส่วนวิชาดนตรีนาฏศิลป์จะเปลี่ยนไปเรียนวิชานักธรรมบาลี หรือบางแห่งจัดให้เรียนภาษาพื้นเมือง สำหรับการจัดการกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนนั้นจะจัดกิจกรรมที่เป็นวันสำคัญของชาติ และศาสนามากที่สุด เนื่องจากไม่ต้องใช้งบประมาณมากในการจัดแต่ละครั้ง ซึ่งในบางโรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนนักธรรมและบาลีของนักเรียนฆราวาสทั้งชายและหญิงอันเป็นความภาคภูมิใจของโรงเรียนที่นักเรียนสามารถสอบนักธรรมบาลีได้

เรื่องความร่วมมือที่ได้รับนั้นส่วนใหญ่โรงเรียนมักจะไม่ค่อยได้รับจากผู้ปกครองเท่าที่ควร ในขณะที่โรงเรียนบางแห่งได้รับความร่วมมือดีจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ธนาคารห้างร้านต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยราชการและเอกชน แต่โดยทั่วไปแล้วทุกโรงเรียนต่างก็ต้องการความช่วยเหลือด้านเงิน ทุนทรัพย์ หรืองบประมาณมากที่สุด อันดั่งรองลงไปเป็นอุปกรณ์

สื่อการเรียน การปรับปรุงอาคารสถานที่บริเวณโรงเรียน การแนะนำด้านวิชาการ และสวัสดิการอันเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

5. ปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ปัญหาที่สำคัญมากของทุกโรงเรียนก็คือ การขาดงบประมาณหรือทุนทรัพย์อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน รองลงไปคือการขาดอุปกรณ์สื่อการสอน อีกทั้งครูขาดประสบการณ์ในการสอนด้วยการใช้อุปกรณ์สื่อการสอนและครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้ทันสมัย ในการบริหารงานครูจะขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอันอาจมาจากผู้บริหารไม่สนใจงานบริหารเท่าที่ควร นอกจากนี้ โรงเรียนมีอาคารสถานที่เก่าทรุดโทรม สถานที่คับแคบ และขาดการประชาสัมพันธ์

ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นก็คือจำนวนนักเรียนลดลง อันเป็นผลให้รายรับของโรงเรียนลดน้อยลงไป ไม่พอที่จะนำไปพัฒนาและบริหารกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนอาจจะต้องเลิกล้มไปในที่สุด

ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม

1. สภาพภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศชายและเป็นฆราวาสที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มากที่สุด รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-35 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดถึงร้อยละ 72.70 ครูส่วนมากได้ทำการสอนในโรงเรียนเหล่านี้เป็นระยะเวลา 5-10 ปี ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากทำหน้าที่สอน ซึ่งได้ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชาสังคมศึกษา อีกทั้งครูเหล่านี้มีความถนัดวิชาสังคมศึกษามากที่สุด

2. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาพบว่า

2.1 ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1.1 ด้านการบริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจนและเป็นที่เข้าใจของผู้ร่วมงาน ซึ่งครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจดีเกี่ยวกับระเบียบการบริหารและการปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยมีความเข้าใจว่านโยบายของโรงเรียนมุ่งหวังให้นักเรียนที่จบออกไปแล้ว เป็นผู้ที่มีพัฒนาการด้าน

จริยศึกษา พลศึกษา พุทธศึกษา และหัตถศึกษา เป็นอันดับแรกและรองลงไปคือ การเป็นพลเมืองดี รับผิดชอบต่อหน้าที่และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

การดำเนินงานของโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้มีการประชุมชี้แจงเพื่อความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ เดือนละครั้ง โดยมีคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการจัดการศึกษาเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารมักจะสั่งงานโดยตรงเป็นลายลักษณ์อักษร การมอบหมายงานนั้นผู้บริหารจะมอบหมายงานตามความสามารถของผู้รับเป็นส่วนมาก และมอบหมายงานให้ทุกคนมีโอกาสทำงานเท่ากัน

ด้านบุคลากรนั้นโรงเรียนกำหนดคุณสมบัติของผู้สอนไว้ชัดเจน โรงเรียนได้ให้คำแนะนำหรืออบรมวิธีการสอนให้แก่ครู และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานดีเป็นบางคน ทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมมากที่สุด รองลงมาคือ การให้ศึกษาต่อภาคสมทบของวิทยาลัยครู หรือที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และการไปศึกษาดูงาน การสร้างเสริมขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรของโรงเรียน คือ การขึ้นเงินเดือน รองลงมาคือค่าชมเชย

ด้านอุปกรณ์และการจัดการบริการภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมน้อย ส่วนการจัดการบริการให้นักเรียนอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอตลอดมา คือ ห้องสมุด และทุนการศึกษา

สำหรับด้านงบประมาณในการดำเนินงานโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้รับทุนการดำเนินงานจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอันเป็นหน่วยงานของรัฐบาล นอกจากนี้ยังได้รับจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคและจากมูลนิธิของวัด โรงเรียนได้ใช้จ่ายเงินไปในด้านอุปกรณ์การสอน โดยมีการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเคร่งครัดรัดกุมมาก

การปรับปรุงกิจการของโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้ส่งตัวแทนไปร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดหรือการประชุมโรงเรียนเอกชน แล้วได้นำข้อเสนอแนะจากการประชุมสัมมนาไปปรับปรุงกิจกรรมของโรงเรียนมาก โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมรับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนและได้เคยนำเอาข้อเสนอแนะของผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจการของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้การประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ ให้บุคคลทั่วไปทราบถึงการดำเนินงานของโรงเรียน

2.2 ด้านการเรียนการสอน

ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร (เนื้อหาวิชา) ในระดับที่ต้องรับผิดชอบเน้นด้านวิชาอาชีพ รองลงมาเห็นว่าควรเน้นด้านวิชาสามัญ ส่วนการกำหนดเนื้อหาในการสอนวิชาที่รับผิดชอบครูส่วนใหญ่ได้ยึดหลักสูตร, คู่มือ หรือประมวลการสอน และมีการเตรียมการสอนสม่ำเสมอทุกครั้งที่สอน ส่วนวิธีการสอนที่ครูใช้มากที่สุดคือ การบรรยายประกอบการใช้อุปกรณ์สื่อการสอน รองลงมาเป็นการบรรยายอย่างเดียว และการฝึกปฏิบัติ

ในการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามหรือแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่สอน ครูได้แนะนำให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่เรียนเป็นบางครั้ง ส่วนความร่วมมือของนักเรียนในการเรียนการสอนนั้น ครูส่วนมากเห็นว่านักเรียนให้ความร่วมมือดีเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการปลูกฝังทัศนคติและนิสัยที่ดีให้แก่ นักเรียน ครูได้ปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบมากที่สุด รองลงไปตามลำดับคือ ความมีเหตุผล การรู้จักคิดพิจารณาแก้ปัญหาด้วยความฉลาดและรอบคอบ รู้จักค่าของเวลาและสิ่งต่าง ๆ และความกล้าหาญ

ส่วนด้านการวัดผลการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้หลายวิธีประกอบกัน เช่น ใช้ข้อสอบ งานที่นักเรียนทำ ฯลฯ ครูได้นำเอาผลการสอบแต่ละครั้งมาปรับปรุงการเรียนการสอนทุกครั้ง สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถผ่านจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละวิชาได้ตามกำหนดเวลา เนื่องมาจากไม่ตั้งใจเรียนมากที่สุด รองลงไปคือ การขาดเรียนบ่อย

การเผยแพร่ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนนั้น ครูส่วนใหญ่มีโอกาสรับทราบผลงานหรือรายงานที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนการสอนจากการแจ้งในที่ประชุม รองลงมาทราบจากนักเรียนที่จบออกไป และจากการพิมพ์เป็นรายงานประจำปี ส่วนผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกมีโอกาสทราบเรื่องราวได้จากการส่งสารถึงผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมาคือ การเชิญผู้ปกครองมาร่วมประชุม

2.3 ด้านกิจกรรม

โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีอาจารย์ฝ่ายกิจกรรม และมีคณะกรรมการนักเรียน ส่วนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเป็นหน้าที่ของทั้งอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมร่วมกับคณะกรรมการนักเรียน

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้แจ้งให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ทุกครั้งที่เกิดกิจกรรม อีกทั้งยังได้เคยให้นักเรียนคิดริเริ่มและดำเนิน

การจัดกิจกรรม สำหรับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดและนักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทุกครั้ง คือ การจัดการแข่งขันกีฬา อับดับรองลงมา คือ การจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การจัดกิจกรรมทุกครั้งโรงเรียนได้ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจากโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ หรือโรงเรียนของรัฐเข้าร่วมเฉพาะบางกิจกรรมเท่านั้น

2.4 ด้านความร่วมมือที่ได้รับ

การดำเนินงานของโรงเรียนได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากวัดและคณะสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาตามลำดับคือ กรมสามัญศึกษา สื่อมวลชน กรมการศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำหรับด้านการติดต่อกับทางราชการนั้นพบว่าโรงเรียนมีการติดต่อกับทางราชการและได้รับความสะดวกดี

ส่วนความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนนั้นผู้ปกครองหรือประชาชนได้ให้ความช่วยเหลือบ้าง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียนทางโรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบนั้นได้รับความร่วมมือในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นบางครั้ง

ศิษย์เก่ามีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนบ้าง
บางครั้ง

โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีความต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือด้านการเงินมากที่สุด อับดับรองลงไปคือ ด้านวิชาการ รูปแบบการดำเนินงาน เมื่อโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ นั้น จะได้รับความร่วมมือเป็นบางครั้ง โดยส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาไม่มีสมาคมหรือชมรมครูผู้ปกครอง

3. ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า

3.1 ด้านการบริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีปัญหาที่เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ เรื่องที่เป็นปัญหามากได้แก่ เรื่องโรงเรียนขาดเงินในการดำเนินงาน ทำให้โครงการต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามแผนการที่กำหนดไว้ ขาดสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะและสถานที่ฝึกทักษะที่มีอยู่ไม่เหมาะสม ส่วนที่เป็นปัญหาน้อยได้แก่ การดำเนินงานเป็นไปอย่างช้าเพราะขาดผู้รับผิดชอบและเสียสละอย่างแท้จริง จำนวนบุคลากรของโรงเรียนกับงานที่รับผิดชอบไม่ได้สัดส่วนกัน จำนวนนักเรียนมาเข้าเรียนน้อย การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นไปอย่างล่าช้าและยุ่งยาก การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

ไม่ได้ผล บุคลากรปฏิบัติงานไม่ตรงตามความถนัด การกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน มีปัญหา โรงเรียนไม่มีแบบแผนในการปฏิบัติงานที่แน่นอน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาต่าง ๆ มีความขัดแย้งระหว่างครูด้วยกัน ส่วนเรื่องที่ได้โดยเฉลี่ยแล้วครูมีความเห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด คือ แผนงาน/โครงการของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของโรงเรียน

3.2 ด้านการเรียนการสอน ครูมีความเห็นว่าปัญหาในด้านนี้มีระดับน้อยและน้อยที่สุดในส่วนที่เป็นปัญหาน้อยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ครูไม่สามารถติดตามผลของการที่นักเรียนเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนไม่แสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่จะเน้นด้านทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย เนื้อหาวิชาในด้านทฤษฎีไม่เหมาะสมกับเวลา คือ เวลาเรียน บางวิชาน้อยเกินไป เนื้อหาบางวิชายากแก่การอธิบายให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถตรงตามวิชาที่ต้องสอน การเรียนการสอนครูจะใช้กิจกรรมที่ซ้ำกันทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายต่อการเรียน ส่วนที่เห็นว่าเป็นปัญหาน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ โรงเรียนไม่มีแหล่งให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุดหรือมุมอ่านหนังสือ จึงทำให้นักเรียนไปเที่ยวเตร่ที่อื่นหลังจากเลิกเรียน ครูไม่ค่อยมีเวลาให้นักเรียนเท่าที่ควร และครูขาดประสบการณ์และความชำนาญในการสอน

3.3 ด้านกิจกรรม ครูมีความเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหามากในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ โรงเรียนไม่มีเงินสนับสนุนเพียงพอในการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโรงเรียนขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม ส่วนที่เป็นปัญหาน้อยเรียงตามลำดับได้แก่นักเรียนไม่สนใจกิจกรรมที่จัดขึ้นเท่าที่ควร บุคลากรของโรงเรียนขาดความริเริ่มในการวางแผนและดำเนินงานด้านกิจกรรม ขาดความร่วมมือจากนักเรียนและผู้ปกครองในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เวลาในการจัดกิจกรรมมีน้อยเกินไป และไม่ได้รับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมจากโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ

3.4 ด้านความร่วมมือที่ได้รับ ครูมีความเห็นว่า เป็นปัญหาน้อยในทุกเรื่องซึ่งเรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ ขาดสื่อที่จะช่วยด้านประชาสัมพันธ์ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้ความสนใจช่วยเหลืออย่างจริงจัง ผู้ปกครองไม่เข้าใจวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโรงเรียนในการทำกิจกรรม ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการทำกิจกรรม ผู้ปกครองไม่ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมโรงเรียนเท่าที่ควร เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียนและทางโรงเรียน

แจ้งให้ทางบ้านทราบ ก็ไม่ได้รับความร่วมมือ ขาดความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียนในการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และผู้บริหารไม่สนใจที่จะประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอก

4. ข้อเสนอแนะของครูในการปรับปรุงโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารและการดำเนินงาน

4.1.1 โรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการบริหารและการพัฒนาโรงเรียนให้มีแบบแผนที่แน่นอนและชัดเจน

4.1.2 ควรให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎและระเบียบของโรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความสามัคคีในคณะครูด้วยกัน ซึ่งควรกำหนดให้ชัดเจนให้คณะครูได้ทราบและปฏิบัติตามได้อย่างทั่วถึง

4.1.3 ควรมีการกระจายงานให้ครูมีส่วนรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น ยอมรับฟังเหตุผลและความสามารถของครู

4.1.4 ควรมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานและการเงินของโรงเรียนให้คณะครูได้รับทราบ อีกทั้งควรมีคณะกรรมการตรวจสอบการเงินของโรงเรียนทุกภาคเรียน

4.1.5 ควรมีการสั่งงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน และส่งล่วงหน้า อีกทั้งมีการติดตามผลและมีการประเมินผลงานที่มอบหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาความดีความชอบ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน

4.1.6 ควรกำหนดให้มีวาระของการดำรงตำแหน่งและระดับอายุของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน และพัฒนากิจการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.1.7 ควรให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนในระดับสูงและคณะกรรมการของวัดได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน โดยเข้าร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะในการบริหาร และดูแลการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างน้อยเดือนละครั้ง

4.1.8 ควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น

4.1.9 รัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการเงินเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนดีขึ้น และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ออกไปเฝ้าตรวจงานด้านบริหาร และการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิดอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

4.2.1 ควรปรับปรุงหลักสูตรด้านวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

4.2.2 ควรจัดหาคู่มือครู หลักสูตร แผนการเรียนการสอน และแบบเรียนให้เพียงพอกับความต้องการของครู

4.2.3 ควรจัดชั่วโมงการสอนของครูให้มีความเสมอภาคกัน และควบคุมการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด ในเรื่องการตรงต่อเวลาในการเข้าสอน

4.2.4 ในการจัดหาบุคลากรทำการสอนควรมีการคัดเลือกคุณสมบัติให้ตรงตามความต้องการมากที่สุด เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้เป็นที่รู้จักของชุมชน

4.2.5 ควรจัดให้มีการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากร ให้มีการตื่นตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการส่งเข้าอบรมสัมมนาทางวิชาการ จัดให้มีการนิเทศการศึกษาภายในหรือเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ด้านวิชาการอยู่เสมอ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีการยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่น อันจะนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน

4.2.6 บุคลากรของโรงเรียนควรให้ความสนใจในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้เข้าใจนักเรียนที่จะศึกษาแล้วเรียนอย่างติดต่อดตลอดเวลา

4.2.7 ควรมีการปรับปรุงบรรยากาศในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนให้มีความสงบร่มเย็น เช่น การปรับปรุงขนาดของห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน และป้องกันให้มีเสียงรบกวนซึ่งกันและกัน อีกทั้งจัดให้มีห้องปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ

4.2.8 รัฐควรส่งเจ้าหน้าที่ไปนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

4.2.9 ควรมีการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนบ้าง เพื่อเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านกิจกรรม

4.3.1 ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรมีการแจ้งวัตถุประสงค์และผลของการจัดกิจกรรมให้คณะครู นักเรียนและผู้ปกครองได้ทราบทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรม และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

4.3.2 ควรรับฟังความคิดเห็นของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งยอมรับความสามารถอย่างจริงใจ เปิดโอกาสให้ครูได้เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมีความศรัทธาต่อผู้ร่วมงาน

4.3.3 ควรสนับสนุนให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง และในบางครั้งควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4.3.4 การจัดกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกทั้งเป็นที่สนใจของนักเรียน และสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องให้มากที่สุด แม้ว่าจะไม่มีงบประมาณสนับสนุนก็ไม่ควรงดกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ควรหาวิธีการใหม่ที่เหมาะสม ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องมีจุดยืนของตัวเองในการจัดกิจกรรมโดยไม่ควรทำตามโรงเรียนอื่น

4.3.5 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนและบุคคลภายนอกโดยทั่วไปได้เข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และปรับปรุงการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านความร่วมมือที่ได้รับ

4.4.1 ควรทำการประชาสัมพันธ์กิจการของโรงเรียนให้ผู้ปกครองและประชาชนได้รับทราบทุกวิถีทาง เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และผลของการจัดเสมอ

4.4.2 ควรนำเอาข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของบุคคลภายนอกมาพิจารณาปรับปรุงในการดำเนินกิจการของโรงเรียนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับผู้สนับสนุนทุกชนชั้นด้วยความเสมอภาค

4.4.3 รัฐควรช่วยเหลือและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วไป

4.4.4 ผู้ปกครองควรให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ และมีความจริงใจ ไม่ทอดทิ้งการอบรมสั่งสอนให้เป็นภาระของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยทั้งเอกสารประกอบการสัมภาษณ์และการสำรวจ ทำให้ทราบข้อเท็จจริง ซึ่งควรจะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพทั่ว ๆ ไปของครูโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นฆราวาส มีครูที่เป็นบรรพชิตหรือพระภิกษุสามเณร เพียงร้อยละ 14 เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าโรงเรียนยังมีลักษณะการบริหารโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2488 ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2530) และที่ครูส่วนใหญ่เป็นฆราวาสนั้นสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในสมัยปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพระภิกษุสามเณรยังไม่สามารถสอนได้ เพราะความรู้ตามวิชาการแผนใหม่เป็นสิ่งที่พระผู้สอนไม่ถนัด เนื่องจากเป็นเรื่องนอกเหนือจากพระไตรปิฎกและเป็นเรื่องทางโลกมากกว่า (พระราชวรมนี, 2518)

ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 30.70 มีอายุระหว่าง 26-30 ปี ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การทำงาน มีความคิดแปลกใหม่อยากทดลองและมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ สุธศักดิ์ หลาบมาลา (2532) และ สวนา พรพัฒน์กุล (2524) ที่มีความคิดเห็นว่า คนที่อยู่ในวัยอายุต่ำกว่า 30-39 ปี นั้นอยู่ในวันฉกรรจ์ เป็นวันที่เหมาะแก่การทำงานอย่างจริงจัง และจากการศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 72.70 จึงแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเหล่านี้มีกำลังคนในการทำงานอันจะทำให้โรงเรียนมีสัมฤทธิ์ผลสูง ซึ่งตรงกับที่ จมพล พูลภัทรชีวิน (2532) ได้ศึกษาวิจัยว่าครูในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูง ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี

ส่วนจำนวนปีที่ทำการสอนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา นั้น ครูส่วนใหญ่ทำการสอนอยู่ในช่วงระยะ 5-10 ปี รองลงมาอยู่ในช่วงน้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้ เนื่องมาจากการเป็นครูในโรงเรียนเหล่านี้ไม่มีการทำสัญญาผูกมัดให้ต้องทำการสอน เมื่อครูต้องการไปสอบบรรจุเข้ารับราชการ ก็สามารถไปได้ทันที ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ชนิตา รักรัณพลเมือง ที่พบว่าอุปสรรคและปัญหาที่ทำให้มีการเลิกล้มกิจการของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญอย่างหนึ่งคือ

อัตราการเข้าออกของครูมีค่อนข้างสูง อันเนื่องมาจากครูในโรงเรียนราษฎร์มักจะไปสอบเข้ารับราชการในโรงเรียนของรัฐ และรัฐบาลก็มีการบรรจุครูตลอดปี

ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูซึ่งทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ซึ่งยังคงดำรงเจตนาของผู้ก่อตั้งโรงเรียนที่ต้องการให้เด็กได้มีสถานศึกษาในระดับสูงกว่าระดับประถมที่รัฐจัดในตามหัวเมือง นอกจากนี้ยังตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 20 ท่าน คือ เพื่อเป็นการจัดหาสถานศึกษาชั้นสูงให้กับเด็กในท้องถิ่นรอบ ๆ วัดได้ศึกษาเล่าเรียน และต้องการให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชาสามัญ อีกทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้จะบวชเป็นพระ

ในการจัดการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามทำการสอนวิชาสังคมศึกษา รองลงมาทำการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนวิชาที่ถนัด พบว่า ครูส่วนใหญ่ถนัดสอนวิชาสังคมศึกษา และรองลงมาคือวิชาภาษาไทย ดังนั้นการจัดครูเข้าสอนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาสามารถจัดได้ตรงตามความสามารถเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงตามหลักการบริหารงานบุคคลที่ได้กำหนดไว้ คือ ผู้บริหารควรมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมอบหมายงานให้รับผิดชอบได้ตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละคนจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ความสามารถที่เขามีอยู่อย่างเต็มที่และความภาคภูมิใจ

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการบริหารและการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีระบบบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ โรงเรียนมีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจน และเป็นที่เข้าใจของผู้ร่วมงาน การวางแผนเป็นหน้าที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานประการแรกของนักบริหารทุกคน (อรุณี หนวดาล, 2532) ดังนั้นการวางแผนย่อมมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก ในการมุ่งไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ ธงชัย สันติวงษ์ (2530) ที่คิดว่า การวางแผนช่วยให้เกิดการผลักดันการดำเนินงานให้เป็นไปตามสิ่งที่มุ่งหวัง ในอนาคตมากกว่าที่จะยอมรับสภาพสุดท้ายแต่จะเป็นไป

อย่างไรก็ได้และการวางแผนช่วยให้มีหนทางที่จะเพิ่มประสิทธิภาพงาน ยิ่งกว่านั้นถ้าโรงเรียนมีการจัดทำแผนขึ้นใช้เป็นทางการหรือมีความชัดเจน มักจะได้งานที่มีประสิทธิภาพดีกว่าโรงเรียนที่ใช้วิธีการวางแผนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ ชาญชัย อาจิณสมจาร (2531) ที่กล่าวถึงแนวทางทั่วไปสามารถช่วยให้แผนประสบความสำเร็จ คือ กำหนดภารกิจที่ต้องทำให้อยู่ในรูปที่แจ่มชัด เข้าใจง่ายและมีความแน่นอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ และทิศทางสำหรับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผน ดังนั้นครูส่วนใหญ่จึงมีความเข้าใจดีเกี่ยวกับระเบียบการบริหารและปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายที่มุ่งหวังให้นักเรียนที่จบออกไปแล้วได้มีการพัฒนาการทั้งสี่ด้าน คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธศึกษา และหัตถศึกษา ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาที่กระทรวงกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525, 2533) และยังคงสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินงานของโรงเรียนในปัจจุบันทุกโรงเรียน ที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีจรรยาบรรณ รู้จักรักษาขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี อันเป็นวัฒนธรรมไทย

ในการดำเนินงานของโรงเรียนได้มีการประชุมชี้แจงเพื่อความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เป็นประจำทุกเดือน เดือนละครั้ง โดยมีคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ หรือคณะกรรมการจัดการศึกษา ซึ่งได้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 มาตราที่ 25 ที่ต้องการให้การดำเนินกิจการโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดผลดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2532) และเป็นลักษณะการบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลที่กำหนดให้การบริหารโรงเรียนต้องเป็นรูปองค์คณะบุคคล แต่ละโรงเรียนต้องมีคณะกรรมการอำนวยการ จากการศึกษายังพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สั่งงานโดยตรงกับผู้บริหารเป็นลายลักษณ์อักษรและมอบหมายงานให้ทำตามความสามารถของผู้รับ แสดงว่าโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีระเบียบแบบแผนในการดำเนินงานและเข้าใจในการบริหารงานบุคคลที่ตรงกับข้อเสนอแนะในการกำหนดการวางแผนการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531) ดังนี้ คือ จัดบุคลากรที่ปฏิบัติงาน โดยจัดตามความสามารถของบุคลากร

ในด้านบุคลากรนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้กำหนดคุณสมบัติของครูไว้อย่างชัดเจน และทางโรงเรียนยังได้ให้คำแนะนำหรืออบรมวิธีการสอนแก่ครูอีกด้วย ทั้งนี้เพราะยังมีครูบางคนที่มีวุฒิทางการศึกษาที่ไม่ใช้วิชาชีพครู ประกอบกับในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการบ่อยจึง

จำเป็นต้องมีการแนะแนวหรืออบรมวิธีการสอนแก่ครู ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ จำรัส (2525) ที่พบว่า ครูทุกกลุ่มต่างต้องการนิเทศทางวิชาการมากทุกคน โดยที่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ความร่วมมือดีเป็นบางคนเท่านั้นในการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากครูที่มีอายุมากกว่า 40 ปี (จากครูผู้ตอบแบบสอบถามจะเห็นได้ว่าครูที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีจำนวนร้อยละ 21) เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและถดถอยในการทำงาน เพราะเป็นระยะที่เงินเดือนมากพอสมควร แต่การทำงานไม่มากตามเงินเดือนไปด้วย (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2532) ในระบบการบริหารการศึกษาทุกระดับทุกประเภทจะบรรลุตามเป้าหมายนั้น ไม่เพียงแต่ต้องการ เงิน คน วัสดุอุปกรณ์ เท่านั้น ยังต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โรงเรียนจึงจะสามารถพัฒนาการศึกษาได้ดังเป้าหมาย

การส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้นนั้น โรงเรียนได้สนับสนุนเข้ารับการอบรม และศึกษาต่อในภาคค่ำหรือวันเสาร์ ซึ่งได้แก่ภาคสมทบของวิทยาลัยครูหรือศึกษาในมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธรศาสนามีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรนั้นจะเป็นการขึ้นเงินเดือน แต่การสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าในระยะ 2-3 ปี มาแล้วไม่มีการขึ้นเงินเดือนให้ อันสืบเนื่องมาจากรายได้ของโรงเรียนลดลงเพราะรายได้ของโรงเรียนส่วนใหญ่มาจากเงินอุดหนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ และจากค่าธรรมเนียมการเรียน ที่ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนของโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ ไสว แก้วเกตุ (2529) ที่พบว่า การเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้ครูนั้นแล้วแต่ฐานะทางการเงินของโรงเรียนและบางโรงเรียนไม่มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือนเลย การพิจารณา 2 ชั้น จึงไม่มี โรงเรียนจึงใช้วิธีการให้ค่าชมเชยแทนเท่านั้น

โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธรศาสนาส่วนใหญ่มีอุปกรณ์สื่อการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ ส่วนด้านการจัดการบริการให้นักเรียนอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ คือ ห้องสมุด และทุนการศึกษา จากการเดินชมโรงเรียนได้สังเกตเห็นว่า สภาพทั่วไปโรงเรียนส่วนใหญ่มีเครื่องอุปโภคที่จำเป็นต่อโรงเรียนอันได้แก่ เครื่องขยายเสียง เครื่องทำน้ำเย็น พัดลมเพดานประจำห้องเรียน สำหรับห้องสมุดนั้นยังมีหนังสือที่ทันสมัยไม่มากพอแก่การค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน แต่โรงเรียนจะมีทุนการศึกษาให้นักเรียนเป็นประจำทุกปี ซึ่งได้จากเงินมูลนิธิและผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของโรงเรียนการกุศลที่จะไม่หาผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากการจัดการศึกษา

ด้านการเงินของโรงเรียน โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้รับเงิน ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อันเป็นหน่วยงานของรัฐบาล ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบางแห่งไม่ได้เก็บเงินค่าธรรมเนียมการเรียน สำหรับเงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐนั้น คิดตามอัตราส่วนการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียน และจำนวนนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้นำไปจ่ายเป็นเงินเดือนครูประมาณร้อยละ 80 ของรายได้ทั้งหมด เพราะครูจะได้รับเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา เงินส่วนที่เหลือได้นำมาใช้เป็นค่าอุปกรณ์การสอน ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำประปา เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในตัวเมือง ที่มีความเจริญ ดังนั้นเงินที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนจึงไม่เพียงพอ อันเป็นผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรเหมือนเช่นโรงเรียนทั่วไป ซึ่งตรงกับการศึกษาของ ชนิตา รัชกุลเมือง (2525) ที่ได้พบว่า สาเหตุหนึ่งของการเลิกล้มของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ คือ เงินทุน

2.2 ด้านการเรียนการสอน

ครูส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาในระดับที่สอนนั้น ควรเน้นด้านอาชีพ อันสืบเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงไปจะสอนทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ต่างจังหวัดมีโรงเรียนเพียง 2 แห่งเท่านั้น ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนการกำหนดเนื้อหาในการสอนวิชาที่รับผิดชอบครูส่วนใหญ่ได้ยึดหลักสูตรเป็นสำคัญ และยึดคู่มือครูหรือประมวลการสอนรองลงมา ซึ่งครูส่วนใหญ่ได้เตรียมการสอนอย่างสม่ำเสมอทุกครั้งที่สอน ส่วนวิธีการสอนที่ครูนิยมใช้เป็นส่วนใหญ่ คือ การบรรยายประกอบการใช้อุปกรณ์สื่อการสอน จากลักษณะนี้การเรียนการสอนจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว เพราะการสอนแบบบรรยายเป็นลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางแห่งความสนใจ นักเรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์จากการสอนด้วยวิธีนี้น้อยที่สุด เนื่องจากเป็นประสบการณ์ด้านการฟังเพียงอย่างเดียว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531) ดังนั้นการสอนที่ได้ผล จึงขึ้นอยู่กับกลวิธีที่ครูจะนำมาใช้ตลอดจนกิจกรรมและอุปกรณ์ (สาโรช บัวศรี, 2512) กลวิธีการสอนที่เหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ ที่นิยมกันนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สรุปได้มีดังนี้

1. การบรรยาย
2. การสาธิต
3. การใช้หนังสือเรียน

4. การมอบหมายงานให้ทำหรือการให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง
5. การให้ทำแบบฝึกหัด หรือการให้การบ้าน
6. การอภิปรายกลุ่ม
7. การให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง
8. การศึกษาออกสถานที่
9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การสร้างสถานการณ์จำลอง

การดำเนินการเรียนการสอนของครูนั้นพบว่า ครูส่วนใหญ่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามหรือแสดงความคิดเห็นทุกครั้งทีสอน อีกทั้งยังได้แนะนำให้นักเรียนไปค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมจากที่เรียนเป็นบางครั้ง นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับครูในการเรียนการสอนดีมาก การดำเนินการเรียนการสอนในลักษณะนี้ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมในสถานการณ์การเรียนอย่างกระฉับกระเฉง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเกิดขึ้นได้ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมด้วย เพราะจะทำให้เด็กมีความสนใจสูง ตั้งใจสังเกตติดตามอันทำให้เกิดผลทางด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเพิ่มพูนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531) ส่วนการปลูกฝังทัศนคติและนิสัยที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนนั้น ครูส่วนใหญ่ได้ปลูกฝังด้านความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผลและรู้จักคิดพิจารณาแก้ปัญหาด้วยความฉลาดรอบคอบ สำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันที่จะทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีเกียรติเชื่อถือได้ และทันเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งเป็นคุณลักษณะที่ประเทศชาติต้องการ เป็นอย่างยิ่งในภาวะการณปัจจุบัน

ส่วนการวัดผลการเรียนการสอนปรากฏว่าครูส่วนใหญ่ใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกัน คือ ใช้ข้อสอบ ดูจากงานที่นักเรียนทำ และการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งนับว่าเป็นการวัดผลที่ถูกต้องเหมาะสมเนื่องจากการเรียนวิชาสายสามัญมีเนื้อหาวิชาหลากหลาย จึงจำเป็นต้องเลือกหาวิธีการวัดผลให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอน นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ยังได้นำเอาผลการสอนแต่ละครั้งมาปรับปรุงการเรียนการสอนทุกครั้ง แต่สาเหตุที่นักเรียนไม่สามารถผ่านจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละวิชาได้ตามกำหนดเวลานั้น นักเรียนจะไม่ตั้งใจเรียนและขาดเรียนบ่อย

ในการเผยแพร่ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนนั้น ครูส่วนใหญ่มีโอกาสรับทราบจากการแจ้งในการประชุม และผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกมีโอกาสทราบเรื่องราวได้จากการส่งสารถึงผู้ปกครอง และการเชิญผู้ปกครองมาประชุม การเผยแพร่ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนนั้นเป็นการประชาสัมพันธ์ทางหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนควรจัดทำอย่างมาด้านหนึ่งเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อถือความศรัทธาแก่บุคคลภายนอก ที่จะนำบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียน และให้การสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนอีกทางหนึ่ง

2.3 ด้านกิจกรรม

ในด้านกิจกรรม โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ มีทั้งอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมและคณะกรรมการนักเรียน โดยทั้งสองฝ่ายจะมีหน้าที่ร่วมกันในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้แจ้งให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมทุกครั้งของการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าจะทำให้ให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมและจะเข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ส่วนการเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดริเริ่มและดำเนินการจัดกิจกรรมกันเองนั้น จะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก โดยตรงในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะความเป็นผู้นำ การกล้าแสดงออก และการร่วมมือปฏิบัติงาน (อมรชัย ตันติเมธ, 2524) จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดีทุกครั้งที่โรงเรียนจัดกิจกรรมที่นักเรียนให้ความร่วมมือมากที่สุด คือ การแข่งขันกีฬา รองลงไปได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญทางราชการ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ทุกครั้งที่โรงเรียนจัดกิจกรรม และได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจากโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ หรือจากโรงเรียนของรัฐได้เข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะบางกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ต้องการให้นักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษ มีความกระตือรือร้นออกมาให้ปรากฏ นักเรียนได้ตระหนักในความรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ตนเองต้องเข้าร่วมกระทำต่อผู้อื่น เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531)

2.4 ด้านความร่วมมือที่ได้รับ

จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจาก 3 ฝ่าย คือ วัด ทางราชการ และเอกชน ความช่วยเหลือที่วัดให้แก่โรงเรียนนั้นเริ่มจากที่ดินของวัดอันเป็นที่ตั้งโรงเรียน ครูผู้สอนที่เป็นภิกษุสามเณร และเงินทุนในการดำเนินงานซึ่ง

เป็นเงินวัดที่เจ้าอาวาสจัดหามอบให้เพื่อบำรุงการศึกษาของโรงเรียน ส่วนความร่วมมือจากทางราชการนั้น ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งให้ความช่วยเหลือด้านเงินอุดหนุนการศึกษา ครูช่วยสอน และการอบรมแนะนำด้านวิชาการ นอกจากนี้ความช่วยเหลือที่ได้รับจากทางราชการยังมีหน่วยงานทหาร ที่ช่วยเหลือด้านการปรับปรุงบริเวณโรงเรียน และการจัดกิจกรรม กรมสามัญศึกษาให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และอุปกรณ์การศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่าโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด มีการติดต่อกับทางราชการของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระศาสนาเป็นไปในลักษณะที่ได้รับความสะดวกดี

สำหรับความร่วมมือจากเอกชนนั้น หมายถึง บริษัทห้างร้าน ธนาคาร และบุคคลทั่วไป จะเป็นการช่วยเหลือด้านการเงิน และอุปกรณ์การศึกษา จากการศึกษาพบว่าการได้รับความร่วมมือจากเอกชนนั้นเป็นเพราะความศรัทธาเคารพนับถือในตัวเจ้าอาวาสที่เป็นเจ้าของโรงเรียนบ้าง หรือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียน นอกจากนี้ ศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วประสบกับความเจริญก้าวหน้าในชีวิตจะกลับมาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนผู้ปกครองหรือประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนบ้างเป็นบางครั้ง เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจนจึงสนใจแต่เรื่องการทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว และบางแห่งนักเรียนมาจากต่างจังหวัดโดยมาอาศัยวัดเพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียน ทางโรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ซึ่งได้รับความร่วมมือดีเป็นบางครั้ง ในการแก้ปัญหาของนักเรียน จากการศึกษาสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าเด็กที่มีปัญหานั้นจะเป็นเด็กที่ย้ายโรงเรียนมาจากกรุงเทพและฐานะทางบ้านดีกว่าเด็กทั่วไปของโรงเรียน และเมื่อโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ นั้นจะได้รับความร่วมมือเป็นบางครั้งเท่านั้น นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ จะไม่มีสมาคมหรือชมรมผู้ปกครอง ดังนั้นการที่ผู้ปกครองจะให้ความช่วยเหลือโรงเรียนจึงหาได้น้อย

ส่วนความต้องการของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือนั้น ส่วนใหญ่ต้องการให้ช่วยเหลือด้านการเงินเป็นอันดับแรก และวิชาการ ในการดำเนินงานจัดการศึกษาของทุกสถาบันการศึกษานั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเงินมีความจำเป็นมากที่สุด เพราะถ้าไม่มีเงินก็จะทำให้เกิดการล้มเลิกโรงเรียนได้ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ตรงกับ ชนิตา รัชกุลเมือง ที่พบว่าสาเหตุภายในโรงเรียนมาจากสภาพการเงินของ

โรงเรียน ซึ่งมีทั้งปัญหาด้านทุนทรัพย์ของโรงเรียน และการเก็บค่าเล่าเรียน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจ โรงเรียนจึงขาดกำลังเงินที่จะไปปรับปรุงส่งเสริมกิจการของต้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้การที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีวิชาการงานและอาชีพในหลักสูตรใหม่ระดับประถมและมัธยมศึกษา โดยให้โรงเรียนลงทุนด้านอุปกรณ์การเรียน การสอน อาคารสถานที่ และครูผู้สอน ยิ่งทวีปัญหาด้านการเงินของโรงเรียนมากขึ้น และความต้องการให้ช่วยเหลือด้านวิชาการ จากการสำรวจและสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าครูที่ไม่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือผู้ที่ไม่มีวุฒิทางวิชาชีพครู และครูที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนน้อย ย่อมต้องให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการมากขึ้น ส่วนผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีก็ยังคงต้องได้รับข่าวสารทางวิชาการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์

3. ปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

แม้ว่าโดยสภาพทั่วไปแล้ว โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจะมีระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ มีความร่วมมือดีจากทุกฝ่าย แต่ในการดำเนินงานทุกอย่างนั้นย่อมมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่มากก็น้อย จากการศึกษาปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของครู พบว่า ปัญหาที่สำคัญและโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบมากในการดำเนินงานของโรงเรียน (จากตารางที่ 22, 23, 24, 25) มีดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียนขาดเงินในการดำเนินงาน ทำให้โครงการต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามแผนการที่กำหนดไว้ และ ไม่มีเงินสนับสนุนเพียงพอในการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3.2 ขาดสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะ

3.3 สถานที่ฝึกทักษะที่มีอยู่ไม่เหมาะสม

3.4 โรงเรียนขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม

ปัญหาเหล่านี้ ตรงกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และยังมีสิ่งที่คุณบริหารคิดว่า เป็นปัญหาในการบริหารโรงเรียนอีก คือ ครูขาดประสบการณ์ในการสอน ครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน อีกทั้งใช้สื่ออุปกรณ์การสอนไม่เป็น นักเรียนที่มาเข้าเรียนมีพื้นฐานการศึกษาอ่อนมากเนื่องจากไม่มีการสอบคัดเลือกในการเข้าศึกษา และมักขาดเรียนบ่อย

นอกจากนี้ผู้บริหารไม่สนใจในงานบริหารเท่าที่ควร และไม่สามารถควบคุมความประพฤติของนักเรียนที่เป็นภิกษุสามเณรได้

ผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่กล่าวมานี้มีสาเหตุจาก โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเหล่านี้ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐมาดำเนินงานเป็นหลัก โดยได้รับเงินอุดหนุนเป็นอัตราส่วน ต่อการเก็บค่าธรรมเนียบการเรียนของแต่ละโรงเรียน (ดูจากภาคผนวก) และจำนวนนักเรียนของโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งในการเก็บค่าธรรมเนียบของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา นั้น รัฐไม่อนุญาตให้เก็บเต็มอัตราที่ได้กำหนดให้โรงเรียนเอกชนทั่ว ๆ ไปเรียกเก็บได้ อีกทั้งโรงเรียนยังมีการยกเว้นให้แก่นักเรียนที่เรียนดี แต่ฐานะทางบ้านยากจน หรือ นักเรียนที่มีพี่น้องเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกันถึง 3 คน ได้รับการยกเว้นเก็บค่าธรรมเนียบการเรียน 1 คน นอกจากนี้จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียน ในแต่ละปีการศึกษาลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นผลมาจากการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐ ลงไปในเขตชนบทมากขึ้น อีกทั้งผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐมากกว่าเดิมเพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง

ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้ตรงกับผลการศึกษาของ ชนิตา รักษ์พลเมือง ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้โรงเรียนราษฎร์สายสามัญต้องเลิกล้มไปคือ การขาดทุนทรัพย์ของโรงเรียน การเก็บค่าเล่าเรียน ปัญหาด้านครูที่ออกไปสอบบรรจุโรงเรียนของรัฐที่เปิดบรรจุตลอดปี ปัญหาด้านนักเรียนที่ลดลงอันเกิดจากการขยายตัวของโรงเรียนรัฐ การขาดแคลนอุปกรณ์การสอน และอาคารสถานที่ที่ตรงกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ทุนทรัพย์ไม่พอ รองลงมาเป็นปัญหาครูเข้าออกกลางปีที่ เป็นผลกระทบต่อคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน ปัญหาขาดการอบรมวิชาการและขาดแคลนอุปกรณ์ นอกจากนี้ สักัญญา นิจังกูร ได้พบปัญหาตรงกัน คือ โรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปมีฐานะการเงินทรุดลง โดยมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อฐานะการเงินของโรงเรียนเอกชน คือ การลดลงของรายรับจากค่าธรรมเนียบการเรียนอันเป็นผลมาจากการลดลงอย่างรวดเร็วของจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาต้น

ส่วนปัญหาการขาดสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะและสถานที่ฝึกทักษะที่มีผู้อยู่ไม่เหมาะสมนั้น เป็นเพราะ โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่ในวัดโดยวัดเป็นเจ้าของ การที่จะขยายบริเวณโรงเรียนจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากโรงเรียนได้เริ่มการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยศาลาวัด กุฏิพระ และอาคารเรียนพระ-

ปริยัติธรรมของวัด เมื่อจัดสร้างอาคารของโรงเรียนหลังแรก มักจะอยู่ใกล้กับอาคารเรียน พระปริยัติธรรม หรือศาลาวัด เพื่อสะดวกในการอาศัยเรียนอีกจึงทำให้บริเวณโรงเรียนคับแคบ ซึ่งจากการศึกษาของ ชำ เลือง วุฒิจันทร์ พบว่า พระสงฆ์เจ้าอาวาสวัดบางแห่ง ได้จัดหาทุนรอนให้โรงเรียนซื้อวัสดุอุปกรณ์ ที่ยังขาดอยู่ เช่น โต๊ะเรียน ม้านั่ง กระดานดำ ฯลฯ ตลอดจนที่ดินที่จะปลูกสร้างอาคารเรียนเพิ่มเท่านั้นขยายที่ให้ หรือจัดการหาเงินมาสร้างอาคารเรียนและดำเนินการสร้างอาคารเรียนให้ขึ้น โรงเรียนบางแห่งสามารถทำได้ แต่โรงเรียนบางแห่งอยู่ในเขตพระอารามหลวงจึงไม่มีโอกาสที่จะขยายสถานที่ได้ นอกจากจะย้ายออกไปอยู่นอกบริเวณวัด ดังที่ จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้เสนอแนะไว้ในการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน เอกชนว่า โรงเรียนเอกชนที่จะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาของตนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ ความพร้อมและความสะอาดของอาคารสถานที่

ในด้านความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติภายในโรงเรียน โดยให้นักเรียนได้สมัครใจเข้าร่วม เพื่อได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พลานามัย ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นคนที่มีสุนทรียภาพของชีวิต และปลูกฝังความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ ความเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้ดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมไทย ความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติ อันเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีคุณภาพอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม (กองโรงเรียนสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531) อันเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง และมีส่วนเสริมสร้างหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น (รุ่งทิวา จักรกร, 2526) อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น โรงเรียนที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรม จะมีส่วนดึงดูดความสนใจของนักเรียน เพราะเป็นการทำให้บรรยากาศกระฉับกระเฉงทั้งผู้เรียนและผู้สอน (พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ, ม.ป.ป.) จึงแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในระบอบศาสนาที่มีได้มุ่งแต่ด้านความรู้ความจำในเนื้อหาตามหลักสูตรเท่านั้น แต่ นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กันไป

การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในอดีต
กับปัจจุบัน

ด้านการบริหารและการดำเนินงาน ในอดีตผู้บริหารที่มีอำนาจมากที่สุด คือ เจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ (ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าของ) เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนจึงสามารถกำหนด นโยบาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงานและบริหารการเงินของโรงเรียนด้วยตนเอง ในปัจจุบันโรงเรียนบางแห่งผู้มีอำนาจมากในการบริหารและการดำเนินงานอาจเป็นผู้รับใบอนุญาต (เจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่) ผู้จัดการ หรือครูใหญ่ก็ได้ สำหรับโรงเรียนที่ผู้รับใบอนุญาตมีอำนาจในการบริหารและการดำเนินงานมากนั้นเป็นเพราะผู้รับใบอนุญาตได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้จัดการ หรือครูใหญ่ด้วย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่สอนและไปปฏิบัติงานที่โรงเรียนเป็นประจำ จึงสามารถเห็นสภาพการปฏิบัติงานของครูและสภาพการเงินของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ส่วนผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนบางแห่งที่ไม่ทำการสอนแต่ยังคงควบคุมเรื่องการเงินของโรงเรียน ทำให้การเบิกจ่ายเงินเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินไปตามแผนงานที่กำหนดไว้และไม่ยอมให้คณะครูได้รับรู้สภาพการเงินของโรงเรียน นอกจากนี้ยังจัดหาบุคลากรตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของโรงเรียน ในการกำหนดนโยบายนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจมากที่สุดในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่ผู้รับใบอนุญาตหรือเจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดกับคณะครูนั้นจะทำให้คุณภาพของการเรียนการสอนดีขึ้น ดังเช่นโรงเรียนวินิตศึกษา อ. เมือง จ. ลพบุรี เป็นต้น

รายได้ของโรงเรียนในระยะเริ่มก่อตั้งจะได้มาจากการรับบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา และเงินของวัดบ้าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้มีโครงการพัฒนาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จึงได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐเป็นเงินอุดหนุนเงินเดือนครูร้อยละ 100 ซึ่งในปัจจุบันนี้โรงเรียนมีรายได้จากเงินอุดหนุนของรัฐที่คิดตามอัตราส่วนต่อการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนและจำนวนนักเรียนของแต่ละปีการศึกษา

บุคลากรในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในระยะเริ่มก่อตั้งนั้นจะมีเฉพาะผู้ชายและภิกษุสามเณรเท่านั้น ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2488 (21 มีนาคม) และครูที่เป็นพระภิกษุส่วนใหญ่ทำการสอนวิชาศีลธรรมจริยธรรม เนื่องจากมีระเบียบการประกาศมิให้ครูที่เป็นพระภิกษุสามเณรสอนวิชาที่ขัดต่อวินัยสงฆ์ จนกระทั่งปี 2502

จึงอนุญาตให้สตรีเข้าเป็นครูและนักเรียนได้ แต่ห้ามสตรีทำการสอนและเรียนร่วมชั้นกับภิกษุสามเณร แต่ในปัจจุบันพบว่ามิโรงเรียนบางแห่งยังมีการจัดให้นักเรียนชาย หญิง และพระภิกษุสามเณรเข้าเรียนในชั้นเดียวกัน ซึ่งขัดต่อประกาศองค์การศึกษา เรื่องโรงเรียนราษฎร์ของวัด พ.ศ. 2488 ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2502 อาจเป็นเพราะจำนวนนักเรียนทั้งฆราวาส และภิกษุสามเณรในชั้นนั้น ๆ มีจำนวนไม่ถึง 20 คน จึงจัดให้นักเรียนในชั้นเรียนเดียวกันเพื่อลดจำนวนครูผู้สอน และค่าใช้จ่ายในเรื่องเงินเดือนครูและอาคารสถานที่ สำหรับครูที่เป็นพระภิกษุชั้น ทำการสอนวิชาจริยธรรม คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทางด้านวิชาเคมี

โรงเรียนที่มีนักเรียนเฉพาะนักเรียนชายและภิกษุสามเณรนั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในภาคเหนือและภาคอีสาน ในปัจจุบันนี้โรงเรียนเหล่านี้ไม่รับนักเรียนหญิง เนื่องจากผู้บริหารต้องการป้องกันการเกิดเรื่องชู้สาว แต่ทั้งนี้นักเรียนที่เป็นภิกษุสามเณรนั้นยังคงจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าอาวาสวัดของตนเสียก่อนเหมือนในสมัยอดีต เช่นกันจึงจะมาสวมครุเข้าเรียนได้ ซึ่งในอดีตนั้นผู้ที่มีฐานะยากจนต้องการจะเรียนวิชาสามัญได้จะต้องบวชเป็นภิกษุหรือสามเณรก่อน แล้วจึงจะมีโอกาสเข้าเรียนเพราะสะดวกต่อการหาที่พักอาศัยและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย และยังมีโอกาสได้รับปัจจัยจากการไปเทศน์โปรดพุทธศาสนิกชนในงานต่าง ๆ เป็นทุนในการศึกษาในระดับสูงต่อไป ซึ่งในปัจจุบันนักเรียนที่เป็นภิกษุสามเณรก็ยังคงมีวัตถุประสงค์ของการมาเข้าโรงเรียนนี้เหมือนในอดีต ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเปิดโอกาสเช่นนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งข้อดีนั้น คือ ผู้ที่มีฐานะยากจนจริงแต่มีความต้องการการศึกษาอย่างจริงจังจึงได้มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนเป็นการยกระดับตนเองเมื่อจบออกไปแล้ว ถ้าสักจากภิกษุสามเณรก็ย่อมจะหางานที่ดีกว่าได้ สำหรับด้านข้อเสีย คือ จะเป็นการอาศัยการบวชเป็นภิกษุและสามเณรทำมาหากินโดยแฝงมาในรูปนักเรียนของโรงเรียนประเภทนี้

เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2533 ได้มีมติการประชุมมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการโอนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนว่า ถ้าหากโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดใดที่มีฆราวาสเรียนอยู่ก็ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนรับโอนไปได้เลย ส่วนที่มีพระเรียนรวมอยู่ด้วยก็ให้รับโอนได้เช่นกัน แต่ไม่ให้มีการรับเพิ่มเติมอีกนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นไป จนกว่าจะเรียนจบในปี 2535 ซึ่งถือว่าเสร็จสิ้นโครงการ ห้ามมีการรับพระมาเรียนรวมกันอีก แต่ถ้าพระต้องการเรียนก็ให้ไปเรียนที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญแทน ซึ่งมหาเถรสมาคมจะเน้นให้ส่งมาเรียนกันมากขึ้น มากกว่าที่จะให้ไปเรียนในทางสามัญอย่างเดียว (เจริญผล สุวรรณโชติ, 2533) ดังนั้นใน

ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจะมีนักเรียนลดลง และเมื่อประกอบกับการขยายโอกาสทางการศึกษาลงไปในเขตชนบทยากจนของรัฐ อันจะเป็นผลกระทบต่อการอยู่รอดของโรงเรียนที่จะนำไปสู่การเลิกล้มกิจการของโรงเรียนไปในที่สุด

ในด้านการเรียนการสอนนั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบันโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนายังคงจัดการเรียนการสอนในสายสามัญศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่หลักสูตรการศึกษา ปี 2479 จนถึงปัจจุบัน หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2525 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 อีกทั้งจัดการเรียนการสอนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2532 ในข้อที่ 12 ที่กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้องพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการจัดองค์ประกอบด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ความสำคัญต่อจุดประสงค์ที่หลักสูตรต้องการ และจัดกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับสถาบันที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนที่เป็นพระภิกษุและสามเณร การเรียนการสอนตามหลักสูตรบางวิชาอาจจะไม่เหมาะสม ให้เลือกเรียนวิชาและกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อสมณเพศแทน ดังนั้นในชั่วโมงวิชาพลศึกษา โรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นภิกษุสามเณรด้วยได้จัดให้เรียนเฉพาะภาคทฤษฎี ส่วนภาคปฏิบัตินั้นจะให้นั่งดู สังเกตการณ์ และทำบันทึกรายงานการปฏิบัติของนักเรียนชายส่งครู ส่วนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ก็จะให้ภิกษุสามเณรเรียนเฉพาะภาคทฤษฎีเช่นกัน สำหรับในภาคปฏิบัตินั้นจะจัดให้เรียนการฝึกการหัดเทศน์ หรือเรียนภาษาล้านนาเพื่อไปแปลพระไตรปิฎกภาษาล้านนา ดังเช่น โรงเรียนเมธิวิจิตร "วัดพระธาตุหริภุญชัย" นอกจากนี้โรงเรียนบางแห่งอยู่ในวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมอีกทั้งอยู่ในเขตการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้จัดให้มีการเรียนการสอนเน้นทางด้านภาษาต่างประเทศเพื่อฝึกการเป็นมัคคุเทศก์ให้แก่แก่นักเรียนอันเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง เช่น ที่โรงเรียนธรรมราชศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดพระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ด้านความร่วมมือที่ได้รับ ในสมัยอดีตจะได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองน้อยมาก เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน แต่จะได้รับความร่วมมือจากผู้เห็นความสำคัญของการศึกษา และมีฐานะการเงินดี อีกทั้งผู้ที่มีความเคารพศรัทธาในตัวเจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนวัด ส่วนใน

ปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองมากพอสมควร เป็นส่วนใหญ่ ในบางแห่งได้รับความร่วมมือจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เช่น ศิษย์เก่า หน่วยงานทางราชการ หรือเอกชนเป็นอย่างดี เนื่องจากโรงเรียนแห่งนั้นมีผู้บริหารที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนยังมีชีวิตอยู่ และยังคงดำรงสมณศักดิ์ในระดับสูงของจังหวัด อีกทั้งยังร่วมในการบริหารและการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงเป็นศูนย์รวมของศิษย์เก่าและประชาชนทั่วไปที่พร้อมจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจการด้านการศึกษาของโรงเรียนเสมอ

สำหรับปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั้งในอดีตและปัจจุบันมีปัญหาที่เหมือนกัน คือ การขาดทุนทรัพย์ในการพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงอาคารสถานที่ ซึ่งเกำทขาดทุนทรัพย์และคับแคบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีปัญหาในด้านขาดสิ่งอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดขาดประสบการณ์ในการใช้อุปกรณ์สื่อการสอน อีกทั้งยังขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย อันเนื่องจากผู้บริหารไม่สนใจงานบริหารเท่าที่ควร และปัญหาด้านการควบคุมความประพฤติของนักเรียนที่เป็นภิกษุสามเณรได้ยาก เพราะภิกษุสามเณรไม่อยู่ในวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาดังนี้ คือ

1. จากผลการวิจัย พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเงิน (ทุนทรัพย์) ในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เนื่องจากโรงเรียนบางแห่งมีรายได้เพียงเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่คิดเป็นอัตราส่วนต่อการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน และจำนวนนักเรียนเป็นรายหัวในแต่ละปีการศึกษา แต่ต้องจ่ายเงินเดือนครูเต็มตามวุฒิการศึกษา ดังนั้นเงินอุดหนุนที่ได้รับจึงไม่พอกับการนำไปปรับปรุงหรือจัดหาสื่อการสอนให้มากพอแก่ความต้องการ รัฐควรช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดเหล่านี้ด้วยการให้เงินอุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือนครู ร้อยละ 75 เหมือนเดิม ก่อนที่จะให้เงินอุดหนุนเป็นอัตราส่วนอย่างในปัจจุบันนี้ นอกจากนี้รัฐควรส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบด้านการเงินของโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อเป็นการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินไปในทางที่ไม่เหมาะสม

2. จากผลการวิจัย พบว่า ยังมีครูที่ขาดประสบการณ์ในการสอน ประกอบการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้ทันสมัย ผู้บริหารควรจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนภายในมากขึ้น และให้คำแนะนำการใช้สื่อการสอน หรือติดต่อขอความร่วมมือจากนักวิชาการฝ่ายนิเทศการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้ไป ทำการนิเทศการเรียนการสอนแก่คณะครูในโรงเรียน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นครูให้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

3. จากผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนมีแนวโน้มที่จะลดลงไปทุกที เนื่องจากการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ผู้บริหารและครูควรมีความสามัคคีกันในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จนเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน

4. จากผลการวิจัย พบว่า ครูที่คณวุฒิสง ๆ จะลาออกไปสอบบรรจุเข้ารับราชการ หรือทำงานในสถาบันอื่นตลอดปีที่มีโอกาส เนื่องจากโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดเหล่านี้ มิได้มีข้อห้ามหรือทำสัญญาผูกมัดครูให้ทำการสอนเป็นระยะเวลาานเท่าไร ดังนั้นเพื่อป้องกันครูลาออกไปกลางปีการศึกษา โรงเรียนควรมีระเบียบการกำหนดให้ครูที่สมัครเข้าทำการสอน ห้ามลาออกในระหว่างปีการศึกษา และหน่วยราชการทางการศึกษาไม่ควรจะเปิดทำการสอบบรรจุในช่วงระหว่างปีการศึกษา ควรเปิดสอบบรรจุในช่วงปิดภาคเรียนสิ้นปีการศึกษาเพื่อป้องกันครูลาออกจนทำให้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาขาดครู และเป็นผลกระทบต่อคุณภาพของการเรียนการสอน

5. จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการแสดงรายรับรายจ่ายของโรงเรียนให้ครูทราบ ประกอบกับไม่มีการขึ้นเงินเดือน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่คณะครูเป็นเวลา 2-3 ปีแล้ว เนื่องจากโรงเรียนมีรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่าย ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นโรงเรียนควรจัดให้มีกรรมการรับผิดชอบในการเบิกจ่ายเงินเดือนดีกว่ามอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งดูแลการเงินเพียงผู้เดียวอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และควรจัดให้มีการแสดงรายรับรายจ่ายเงินของโรงเรียนให้ครูทุกคนทราบฐานะทางการเงินของโรงเรียน

6. จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนบางแห่งผู้บริหารไม่สนใจในงานบริการและขาดความรู้ความสามารถในการบริหารงานของโรงเรียน จึงทำให้ครูขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และไม่คอยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควรส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

หรือจัดให้มีการอบรมผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ สามารถสร้างประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน

7. จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนบางแห่งมีอาคารสถานที่เก่าทรุดโทรมมาก และบางแห่งมีบริเวณคับแคบ เจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่และดำรงตำแหน่งผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ควรดูแลเอาใจใส่และให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ทางโรงเรียนอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ ในการปรับปรุงอาคารเรียนและหาทางขยายบริเวณโรงเรียนให้กว้างขวางพอแก่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรปล่อยให้เป็นที่ของโรงเรียนที่ละทิ้งงานเหล่านี้โดยลำพัง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้วิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเหตุผลของผู้ปกครองในการเลือกส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อหาทางให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีขนาดใหญ่ กับขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก
3. ควรศึกษาหาเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของโรงเรียนทุกขนาด